

Ани БУРОВА

СУ „Св. Климент Охридски“, София, България
ani.burova@slav.uni-sofia.bg

РЕЦЕПТИВЕН МОДЕЛ НА СЪВРЕМЕННАТА БЪЛГАРСКА ЛИТЕРАТУРА В ЧЕШКИ КОНТЕКСТ

Ani BUROVA

Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria

RECEPTION MODEL OF CONTEMPORARY BULGARIAN LITERATURE IN CZECH CONTEXT

The paper examines the reception of Bulgarian literature through its translation within the Czech context since 1989. The processes are investigated in several important aspects: chronological, generic and from the perspective of the relationship of classical vs. contemporary literature. Two distinct stages emerge from the analysis. The first one covers the 1990s and is marked by a discontinuity of the reception, a drastic reduction in the number of translated works and fragmentary critical reflection. The second period starts at the beginning of the 21st century and is characterized by a gradual recovery of the intensity of reception, a rising number of translated works and a deepening seriousness of the critical readings. The study outlines the typology of the presence of contemporary Bulgarian literature in the importing foreign context and formulates models of its critical reception. It identifies the emphases dominating the readings of Bulgarian literary texts and the contexts into which Bulgarian authors and their works are most often inscribed. The exploration leads to the conclusion that during the period under view and within the Czech context the perception of Bulgarian literature is governed by the stereotypical image of a “small” literature.

Keywords: reception through translation, critical reception, reception model, contemporary literature, genre.

Настоящата статия изследва рецепцията на съвременната българска литература в превод на чешки език от началото на 90-те години на XX в. до днес. Разглежданият период представлява нов, ясно отчленен етап в преводната рецепция на българската литература не само в чешкия, а и във всички чужди културни контексти. Причините за това са очевидни и логични – веднага след 1989 г. под влиянието на протичащите тогава исторически и социокултурни процеси настъпва разпад на характерния за периода на социализма от втората половина на XX в. модел на съществуване на културата. Промените засягат всички аспекти на литературната среда, в това число и преводите от и на чужди езици. В самото начало на 90-те години на миналия век престават

да действат, при това рязко и внезапно, дотогава наложените механизми за превод на българската литература. През следващите години започва появата на нови възможности, които да ги заместят, но тяхната кристализация е бавна, постепенна и установяването на нови практики отнема повече от десетилетие. Може да се каже, че моделът на превод и възприемане на съвременната българска литература в Чехия е типологически представителен ако не за присъствието ѝ в културните контексти на европейските страни, то поне за рецепцията ѝ от страна на източноевропейските литератури.

Анализът на процесите на поява и присъствие на българската литература в чешка среда показва, че периодът от 1989 г. до днес не може да се разглежда като единен и хомогенен – той обхваща вече почти три десетилетия, в продължение на които тенденциите в рецепцията се изменят. В хронологическо отношение динамиката на процесите води до отчетливото разграничаване на два етапа – първият обхваща 90-те години на XX в., вторият – времето от началото или средата на първото десетилетие на новия век насам.

Периодът от последното десетилетие на миналия век се характеризира с рязък дисконтинуитет в процесите на превода на българска литература (в това отношение чешкият случай не представлява изключение – срывът в преводната рецепция е тотален и засяга присъствието на български произведения в практически всички чужди контексти). Дисконтинуитетът е причинен както от вече споменатата липса на механизми, които да осигуряват рецепцията (старите вече не функционират, а нови не са се установили), така и от характерния за динамично променящата се литературна ситуация през 90-те години на XX в. ефект на „хаоса“. Определението е често използвано във връзка с източноевропейските посттоталитарни литератури от края на миналия век и отразява впечатлението за трудна отчленимост на явленията, произтичащо от бурната динамика на процесите, от взрива на новите поетики и тенденции, белязали периода. Ефектът на „хаоса“ прави съвременната българска литература за известен период от време непрогледна, трудно познаваема за преводачите и чуждите специалисти и затруднява дейността им. Към тези фактори трябва да добавим и още едно особено важно обстоятелство, специфично за славянските и източноевропейските литератури в края на миналия век, в това число и чешката, което оказва съществено влияние върху взаимната им преводимост – интересът им една към друга е занижен в резултат на известна преситеност, предизвикана от интензивността на рецепцията им през предходните десетилетия, когато преводите от социалистическите литератури са обект на приоритетна културна политика (тук оставяме настрана въпроса доколко адекватно представя тя литературните явления). Съвсем логично, непосредствено след 1989 г. вниманието на чешките читатели и издатели се съсредоточава върху литературни традиции, автори и книги, достъпът до които доскоро е бил затруднен или невъзможен, и оставя встрани литератури като българската, смятани за познати заради доскорошната принадлежност към общия социалистически културен контекст. През 90-те години на миналия

век в Чехия са публикувани едва осем книги в превод от български¹. При това издаването на три от тях, излезли през 1990 г., е подготвено още в предходния период и появата им е резултат от неговата инерция. Има и цели периоди от по няколко години, през които на чешки изобщо не са публикувани български произведения (например между 1997 г. и 2004 г.). Все пак през десетилетието се случват две важни събития, свързани с рецепцията на българската литература на чешки език – появата на превода на книгата с есета от Георги Марков „Пражка пролет“ през 1991 г. и на „Балада за Георг Хених“ от Виктор Пасков през 1997 г. Публикуването на тези две книги в Чехия през периода е логично – те са не само творби на двама от най-авторитетните съвременни български прозаисти, но са и тематично свързани с чешкия културен контекст. Това прави потенциала им да предизвикат сериозен интерес доста висок, още повече, че Георги Марков е и емигрантски автор, а в началото на 90-те години на миналия век интересът към емигрантската и дисидентска литература от втората половина на ХХ в. е особено висок. Въпреки това двете произведения остават в много голяма степен незабелязани от чешката публика, както и от литературните критици извън тесния кръг на българистите и славистите. За тях се появяват едва по 1–2 рецензии, и то в специализираната славистична научна периодика. Този факт красноречиво говори за силно занижения интерес на чешката литературна среда в края на миналия век към българската литература, за ступор в рецепцията ѝ и за практически непробиваема бариера пред възприемането на български творби в Чехия през периода, дори и когато носят много висок потенциал за осъществяване на активно и задълбочено възприемане от страна на тамошния културен контекст. Това прави чешката рецепция на българската литература през 90-те години на миналия век фрагментарната и несистематична.

Ситуацията се променя в началото на настоящия век. Преломни се оказват годините около 2004 – 2005 г., когато се очертава тенденция към усилване на интензивността на преводите на българска литература на чешки. През 2004 г., след седемгодишен период на пълна липса на преводни заглавия от български в Чехия, е публикуван сборник с разкази от Георги Господинов. На следващата година на чешки излиза и преводът на втора негова книга, „Естествен роман“, през същата година се появява и стихосбирка с избрани произведения на Вълчо Раковски. Оттогава до сега в превод на чешки са се появили около двадесет български книги. Тази динамика очертава годините от средата на миналото десетилетие насам като следващ, втори период в съвременната рецепция на българската литература в чешки контекст. Можем да определим процеса

---

¹ Обемът на настоящата статия не позволява детайлното посочване на фактологията, свързана с преводната рецепция на българската литература в чешки контекст. Подробна библиографска информация за преводната и критическа рецепция на българската литература в превод на чешки през разглеждания период може да бъде намерена на страницата на изследователския проект *Рецепция на славянските литератури в България след 1989 г. и на българската литература в съответните страни* на адрес <https://litreception.wordpress.com>.

като трайна, макар и крехка и неустойчива тенденция към преодоляване на рецептивния вакуум, настъпил през предходното десетилетие. Една от причините за тази промяна се корени в преодоляването на липсата на интерес към българската литература като към една от бившите социалистически литератури. Тя бива постепенно превъзможната от нарастващото внимание към една чужда литература, която се намира в сходна типологическа ситуация, и към начините, по които тя интерпретира човешкия опит (също сходен за българи и чехи) от близкото минало или от настоящето. Съществено въздействие обаче оказват и предпоставки от по-прагматичен характер – не толкова вътрешнолитературни, колкото свързани с културната политика в областта на превода. Както е известно, върху преводната рецепция могат да оказват динамично въздействие различни типове институционална подкрепа, а след 2000 г. се появяват или засилват дейността си редица национални и международни програми за насърчаване на превода на художествена литература. Това, както и постепенно установилите се нови типове отношения и практики в посттоталитарната литературна среда води до кристализацията на нови механизми за осъществяване на преводната рецепция на българската литература в Чехия и донякъде стабилизира процесите, свързани с нея.

Сред преведените на чешки език български книги през последните две и половина десетилетия видим превес имат съвременните произведения, преди всичко творбите на автори, навлезли в литературата след 1989 г. Появата на книги от литературната класика е рядкост. В това отношение типологията на рецепцията на българската литература в чешка среда е по-скоро закономерна и не представлява изключение, тъй като предпочитанията към съвременната преводна литература са присъщи изобщо на днешните издателски практики. (Със сигурност допълнително въздействие оказва и фактът, че повечето програми за подпомагане на превода на художествена литература са ориентирани приоритетно към подкрепата на книги от съвременни автори.)

На обичайната ситуация в преводната рецепция отговаря и жанровото съотношение в присъствието на съвременната българска литература в Чехия – видим превес има прозата. Въпреки това обаче съвременната българска поезия присъства осезаемо и отчетливо в чешка среда. През последното десетилетие на чешки са преведени сборник с избрани произведения на Вълчо Раковски, две поетически книги на Георги Господинов („Лапидариум“ и сбирката с избрани творби „Техники и други стихотворения“), „Апокрифни животни“ на Димитър Кенаров и „Сутринта на картоиграча“ на Кристина Димитрова. По-съществен от самото им публикуване на чешки е фактът, че около част от тях (преди всичко около книгите на Господинов и Кенаров) се осъществява доста плътна и задълбочена критическа рецепция, при това излизаша извън границите на тясно специализираната среда на славистите и българистите. Присъствието и приемът на съвременната българска поезия в Чехия са донякъде изненадващи, тъй като лириката е най-уязвимият жанр в процесите на преводната рецепция, а чешкият литературен контекст по принцип не се характеризира със завишен интерес към поезията. Със сигурност важно обяснение за това явление е

фактът, че част от преводачите на българска литература на чешки език днес имат дълбоко мотивиран интерес към поезията и за тях тя е предпочитан и приоритетен жанр². В процесите на преводната рецепция влиянието на субективни фактори като предпочитанията и компетентностите на преводачите се явява непренебрежим фактор. Сериозната критическа рецепция обаче показва по-дълбинно ниво на възприемане на българските произведения в приемащия ги контекст. Очевидно в тях чешките критици откриват подходящо поле за обсъждането на тенденции и въпроси, актуални за самата тамошна поетическа среда. В лирическите творби на българските автори те открояват оригинални черти на поетиката им, които коментират в контекста изобщо на съвременните търсения в лириката. Преведените от български поетически книги са приети като възможност за среща на чешките читатели, а и поети³, с различни измерения на поетическия език, като възможност за диалог и съпоставка с явленията, характерни за самата чешка лирическа традиция.

В областта на прозата българската литература в превод на чешки е представена преди всичко с жанра на романа (отново в съзвучие с днешните книгоиздателски предпочитания), както и със сбраници с разкази. От средата на миналото десетилетие досега в Чехия са издадени сборникът с разкази „И други истории“ и „Естествен роман“ на Георги Господинов, сборникът с избрани разкази „Зелевият цикъл“ и романът „Мисия Лондон“ на Алек Попов, романът „Далеч от Толедо“ на Анжел Вагенщайн, романите „Адриана“ и „Майките“ на Теодора Димова, романът „Екзекуторът“ на Стефан Кисьов, сборникът разкази „Има ли кой да ви обича“ на Калин Терзийски. Забележима черта на чешката преводна рецепция на българската литература от началото на настоящия век насам е нейната хомогенизация или унификация – тя се съсредоточава преди всичко около автори, чиито книги са издавани на различни чужди езици (тоест, навлезли са в една, така да се каже, „рецептивна конвертируемост“), и които са се наложили като важни или знакови за съвременната българска литература (роля при избора на произведение за превод играе отличаването му с авторитетни литературни награди, както и положителната критическа оценка както в родния, така и в различните чужди контексти, където то е познато). В това отношение рецепцията след 2000 г. значително се отличава от тази през 90-те години на миналия век, когато изборът на превежданите творби е далеч по-разнороден, в много по-голяма степен мотивиран от преводаческите и издателски нагласи и компетентности.

В чешкия културен контекст – както и в повечето чужди контексти, в които се появява – съвременната българска литература попада в сложна конкурентна среда сред множеството преводни заглавия от различни литератури. Рецепцията на т. нар. „малки литератури“ (тук използваме това определение в смисъла на литератури, писани на почти непознат извън

² Такъв е случаят например с Ондřej Заяц, самият той поет и преводач на чешки на поезията на Георги Господинов и Кристина Димитрова.

³ Не е случайно, че авторите на част от рецензиите, посветени на издадените в Чехия български лирически книги, са съвременни чешки поети.

общността на носителите му език, чиято традиция е слабо известна извън родната им среда) обикновено е затруднена от факта, че около тях трудно се концентрира траен интерес и разпознаваем контекст, фон от предварителни представи и очаквания, към който читателите да отнасят новопоявяващите се в превод техни произведения. Това са и основните затруднения, съпровождащи възприемането и присъствието на съвременната българска литература в превод на чешки. Ще се опитаме да открием основните аспекти в критическата ѝ рецепция, както и основните контексти, в които биват вписвани българските произведения. Наблюденията почиват преди всичко върху възприемането на творби, около които се осъществява по-плътен критически прочит и се формират по-дълбинни процеси на вчленяване в тамошната културна среда. Такива тенденции се наблюдават най-вече около произведенията на авторите, които присъстват на чешки с повече от една преведена книга – Георги Господинов, Алек Попов и Теодора Димова.

Най-значимата промяна, която настъпва в рецепцията на българската литература в чешки контекст след 1989 г. в сравнение с предходни периоди, е възприемането ѝ като непозната, далечна. Като основна нейна характеристика се налага отнасянето ѝ към т. нар. „малки литератури“, а около образа ѝ системно се наслагват белезите, традиционно свързвани с тях. Много често рецензиите и отзивите за български книги, дори и когато са подчертано положителни, започват с подобни констатации, тъкмо за да подчертаят изненадата си, че важни и интересни книги идват от подобна литературна традиция: „Българската литература не предизвиква у нас особено голям интерес – нито у издателите, нито у читателите. Съдейки по „Мисия Лондон“, това е наистина жалко, въпреки че не може да се предполага, че България изобилства от толкова атрактивни заглавия“ (Slezáková 2010); „На първо място българската литература не попада сред тези, които неизкушеният читател би следил с възторг. Има обаче случаи, когато си заслужава да се загърбят предразсъзъците ...“ (Varyš 2014); „Добра литература се появява не само на запад от нашата граница“ (Hejkalová 2009).

Трудно е да се повярва, че една европейска литература с толкова сходно с това на чешката минало и настояще може действително да изглежда така неизвестна или неочаквана, още повече, че солидната традиция на взаимната преводимост между двете литератури датира още от XIX в., а през втората половина на XX в. е изключително интензивна. Подобни окачествявания са по-скоро рефлекс на стереотипното мислене за „малките“, тоест, традиционно непознати, винаги и трайно „чужди“ литератури. Идентификацията в чешки контекст на българската литература като „малка“ литература очевидно е резултат от разпадането след 1989 г. на общия културен контекст, към който двете литератури до този момент принадлежат, и появата на дистанция във възприемането на доскоро близки култури⁴, която очевидно изтънява и пласта от

⁴ Разбира се, тази промяна бележи не само възприемането на българската литература в Чехия, а изобщо взаимното възприемане на източноевропейските и славянските литератури след 1989 г.

знания за българската литература в Чехия, датиращ отпреди социалистическия период. В този смисъл възприемането на българската литература като непозната е резултат колкото от нарушените процеси на рецепцията през 90-те години на миналия век, толкова и на стереотипизиращия рефлекс, предпоставен от определението „малка литература“.

Това поставя съвременната българска литература в предзададена рецептивна перспектива. Същевременно обаче вглеждането в отделните критически отзиви показва, че българските произведения попадат в различни интерпретативни ракурси. Един от тях е този на универсалността на сюжетите и посланията. В най-голяма степен през тази призма е коментирано творчеството на Георги Господинов. Рецензентите акцентират върху представянето на същността на съвременната личност, пресъздадена от художествения текст по универсално разпознаваем и въздействащ начин, а творчеството на българския автор често бива вписвано в традицията на известни европейски и световни писатели като Борхес, Уелбек, Пруст, Гомбрович и т.н. В рецензия с показателното заглавие „Господинов, ученикът на Борхес“, посветена на „Естествен роман“, критичката Бара Грегорова например пише: „Читателите, които са привлечени в литературата преди всичко от непознатите области на словото и неговите скрити значения и не се боят при четенето да поставят под съмнение и самите себе си (като единствена осезаема, доказуема величина), са на точния адрес“ (Gregorová 2005). Тук интерпретацията на чешките критици съвпада с начина, по който авторът е възприеман в родната си среда, а и в останалите чужди литератури, където произведенията му са познати в превод.

Друг открояващ се аспект на критическите прочити коментира произведенията на българските автори във връзка с опита на личността от втората половина на ХХ в. Тази гледна точка се проявява отново най-често по отношение на прозата на Георги Господинов и акцентира върху факта, че произведенията му артикулират общата емоционална памет на поколенията, родени и израснали по времето на социализма. Критичката Даниела Ивашита например заключава, че творчеството му „...улавя една житейска атмосфера и усещане, които са много близки на родените у нас през 60-те и 70-те години“ (Iwashita 2005).

Като една от доминантните при възприемането на съвременната българска литература теми се налага и тази за посттоталитарната съвременност, за общия за източноевропейците опит от т. нар. „преход“. В този ракурс най-често попадат произведенията на Алек Попов и Теодора Димова, схващани като художествена реконструкция както на личностните, така и на социалните трансформации, настъпващи в съвременната реалност. В чешки контекст романът на Теодора Димова „Майките“ е възприет като художествен опит – и то успешен опит – да бъдат пресъздадени и артикулирани индивидуалните и обществени рискове и травми в посттоталитарния източноевропейски свят. В тази връзка критикът Марцел Черни пише, че романът представлява „своего рода социологически сондаж“ (Černý 2015).

По отношение на прозата на Алек Попов най-често бива коментирана характерната за авторския му почерк гротескна, фантазмагорична реалност, която препраща към посттоталитарната действителност. Често критическите интерпретации акцентират и върху описвания в част от творбите му когнитивен сблъсък между „източната“ и „западната“ части на Европа: „Неговата най-присъща перспектива е източноевропейската. Блестящо илюстрира онзи процес, чрез който Изтокът се опитва да се приближи до Запада с помощта на игра на криеница“, твърди критичката Марие Иляшенко (Иљашенко 2009). В същата връзка Даниела Ивашита пише: „Смеем се на самите себе си, защото разказите за заблудените и пропаднали българи разказват за хората от малките страни в Европа“ (Iwashita 2009).

Когато обаче в прозата на Алек Попов бъде разпознат не само източноевропейският, а и балканският опит, оценката на критиката не винаги е еднозначна. Ако разказите му са обичайно единодушно високо оценявани и поставяни в традицията на автори като Кафка или Едгар Алън По, то възприемането на романа „Мисия Лондон“, чийто сюжет е силно свързан с иронизацията на българските и балкански реалии, нрави и манталитетни нагласи, не е така единно. В чешките рецензии за книгата например личи недоумение спрямо факта, че „Мисия Лондон“ е една от най-известните съвременни български книги. Част от тамошните критици (донякъде неочаквано за представители на една литературна традиция, емблематично име за която е това на Ярослав Хашек), изразяват мнението, че ниските стилистични регистри в речта на героите на романа са прекомерни, както и че книгата принадлежи по-скоро към масовата литература – критикът Ондржей Заяц я определя като „български мейнстрийм“ (Zajac 2009). Според други прочити пък, като този на Алена Слезакова, образът на източноевропейците в романа е клиширан (Slezáková 2010). В случая критическите оценки явно са предизвикани от разминаването на културни контексти – очевидно заради свързаността на сюжета и на сатиричната образност на романа с балканските реалности чешките критици го възприемат като твърде локален⁵. За разлика от хомогенната рецепция на разказите на Алек Попов или на произведенията на Георги Господинов, чиито теми са схващани като универсални и общовалидни, контекстуалната обвързаност на „Мисия Лондон“ води до проявата на доста по-нееднородни и противоречиви реакции.

През анализирания период рецепцията на българската литература в превод на чешки език претърпява сериозна трансформация – от част от добре позната, „близка“ култура, като каквато е възприемана преди 1989 г., тя се превръща в слабо позната традиция, системно вписвана в представата за „малката“ литература. При все това обаче критическите текстове често

⁵ Тезата за разминаването на културните контексти се доказва и от много положителните сръбска и хърватска критически рецепции на романа, при които сходният културен опит работи за по-дълбокото вникване при възприемането на творбата и високата ѝ художествена оценка. Вж. например рецензиите на Михайло Пантич (Пантич 2008: 7) и Миленко Йергович (Jergović 2010).

коментират българските произведения в контекста на разпознаваема, споделима проблематика, често произтичаща от близостта в историческия и културния опит. Българските автори и произведения попадат в различни ракурси на възприемане, предопределени както от доминантните тематични и художествени черти на съответните творби, така и от очакванията, предпоставките и нагласите на приемащия ги контекст.

Статията представя резултатите от изследване, осъществено в рамките на научен проект, подкрепен от Фонд „Научни изследвания“ на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ за 2017 г.

ЛИТЕРАТУРА // BIBLIOGRAPHY

- Пантич 2008:** Пантич, М. Литературата в преход. // *Литературен вестник*, № 6, 7.
Pantich 2008: Pantich, M. Literatúra v prehod. // *Literaturen vestník*, № 6, 7.
- Černý 2015:** Černý, M. Lidský znepokojující, ale umělecky uhrančivě Matky-nematky. // *www.iliteratura.cz*, 22. 10. [online]: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/35465/dimova-teodora-matky> (посещение на страницата: 06.06.2017).
- Gregorová 2005:** Gregorová, B. Gospodinov, „žák“ Borgesův. // *Hospodářské noviny*, 3.-5. 6. [online]: <http://archiv.ihned.cz/c1-16258190-gospodinov-zak-borgesuv> (посещение на страницата: 06.06.2017).
- Hejkalová 2009:** Hejkalová, M. Recenze: Alek Popov – Zelny cyklus. // *Česká televize ČT 24*, 25. 2. [online]: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/46769-recenze-alek-popov-zelny-cyklus/?mobileRedirect=off> (посещение на страницата: 06.06.2017).
- Iwashita 2005:** Iwashita, D. Georgi Gospodinov – Gaustin neboli Člověk s mnoha jmény. // *Lidové noviny*, 26. 3.
- Iwashita 2009:** Iwashita, D. Pozor, padá Bulhar! // *Lidové noviny*, 13. 2.
- Jergović 2010:** Jergović, M. Alek Popov: Bugarska Lijepa naša. // *Subotnja matineja*, 04. 12. [online]: <http://www.jergovic.com/subotnja-matineja/alek-popov-bugarska-lijepa-nasa> (посещение на страницата: 06. 06. 2017).
- Slezáková 2010:** Slezáková, A. Román Mise Londýn čtenáře rozesměje. Ale laskavý není. // *MF DNES*, 25. 4. [online]: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/26289/popov-alek-mise-londyn-recenze-in-mfd> (посещение на страницата: 06.06.2017).
- Srbková 2014:** Srbková, I. Současná bulharská literatura v českém kontextu (1989–2012)// *www.iliteratura.cz*, 20. 11. [online]: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/33949/soucasna-bulharska-literatura-vceskem-kontextu-1989201> (посещение на страницата: 06.06.2017).
- Varyš 2014:** Varyš, V. Teodora Dimova, Adriana. // *Reflex*, 2. 1. [online]: <http://www.reflex.cz/clanek/kultura/53750/legionar-svejk-tajemna-bulharka-a-vstavani-z-hrobu.html> (посещение на страницата: 06.06.2017).
- Zajac 2009:** Zajac, O. Balkánský satirik. // *Tvar*, №2, 23.
- Zajac 2023:** Zajac, O.: Překlady bulharské krásné literatury do češtiny po roce 1989. // *Plav*, № 10, 48–53.